

Nr 100

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner ävensom vissa motioner angående handikappvården i övrigt.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 7, s. 415 och 416) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Lån till vissa byggnadsarbeten vid Norrbackainstitutet m. m. för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd beräkna ett investeringsanslag av 300 000 kr.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 75, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 5 mars 1965, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen föreslagna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.; dels be- myndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande ersättning för resor för vissa handikappade barn m. fl.; dels ock för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten anvisa under fonden för låneunderstöd, socialdepartementet, till Lån till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Norrbackainstitutet ett investeringsanslag av 2 250 000 kr., till Lån för ombyggnad av ortopediska kliniken vid Norrbackainstitutet ett investeringsanslag av 300 000 kr. och till Lån till vissa byggnadsarbeten vid Bräcke Östergård i Göteborg m. m. ett investeringsanslag av 2 100 000 kr. samt under statens allmänna fastighetsfond, socialdepartementet, till Vissa byggnadsarbeten vid Folke Bernadottehemmet i Uppsala ett investeringsanslag av 1 300 000 kr.

Beträffande detaljerna i förslagen får utskottet hänvisa till propositionen.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Virgin m. fl. (I: 725) och den andra inom andra kammaren av herr andre vice talmannen Cassel m. fl. (II: 847), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till 1966 års riksdag rörande utökade möjligheter för normalbegåvade, rörelsehindrade elever på obligatoriska, gymnasiala samt eftergymnasiala undervisningsstadier att åtnjuta undervisning i normalklass på eller så nära hemorten som möjligt;
Bihang till riksdagens protokoll 1965. 6 saml. Nr 100

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 723) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.* (II: 848), i vilka hemställts dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till tidsplan för utbyggande av vård och undervisning för handikappade barn, dels att riksdagen måtte besluta att de i propositionen föreslagna riktlinjerna för vård och undervisning av rörelsehindrade barn kompletteras med det i motionerna anförda, dels ock att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande resor för vissa handikappade barn m. fl. i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 724) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 849), i vilka hemställts

A. att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 75 måtte besluta

1) att en för landet gemensam föreslagen fackskola och gymnasieinstitution för handikappade förläggas till stockholmsområdet,

2) att reseersättningen för rörelsehindrade barn skall gälla även de barn som vårdas på landstingens institutioner och elevhem,

3) att inrätta två konsulenttjänster på ordinarie stat med uppgift att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade,

4) att för ändamålet under A p. 3 under åttonde huvudtiteln rubriken Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 anslå 17 720 000 kr., vilket är 80 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag,

5) att under åttonde huvudtiteln för ombyggnad av äldre skolor anvisa ett förslagsanslag på 500 000 kr. för budgetåret 1965/66;

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att den i propositionen omnämnda utredningen om handikappfrågor ges i uppdrag att

a) utreda kompetensfördelningen mellan olika berörda offentliga organ vid handläggning av frågor rörande handikappade,

b) som grund för en bättre rehabiliteringsverksamhet göra en kartläggning av landets handikappade,

c) verkställa utredning om registrering i syfte att så långt möjligt erbjuda lämplig vård och undervisning m. m. åt rörelsehindrade barn;

C. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala angelägenheten av

1) att på regionsjukhusen utses samarbetsorgan bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner för vården av handikappade över 18 år,

2) att försöksverksamheten snarast övergår till en mer permanent verksamhetsform,

3) att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade utökas till att omfatta även den tekniska fackskolan, samt

4) att sjukresebestämmelserna ges en generös tolkning vid val av färd sätt för handikappade barn.

Utskottet har vidare i förevarande sammanhang förehaft följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 283) och den andra inom andra kammaren av fru *Skantz m. fl.* (II: 351), i vilka hemställts dels att riksdagen måtte besluta att statliga lån måtte utgå till allmännyttiga stiftelser, kommuner och landsting till hela kostnaden vid uppförande av servicebostäder för gravt rörelsehindrade; dels ock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning rörande de handikappades möjligheter att mantals-skrivas i servicebostadshus utanför sin tidigare mantalskommun samt frågor rörande fördelning av de sociala kostnaderna mellan kommuner och landsting;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 349) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher m. fl.* (II: 342), i vilka hemställts

A. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa dels om en skyndsamt inventering av antalet handikappade med avseende till deras geografiska fördelning, ålder och art av handikapp samt en beskrivning av de handikappades livsvillkor, arbetsförmåga, ekonomi, bostad och transportförhållanden, dels ock att denna inventering följs upp av en fortlöpande registrering av de handikappade,

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte på grundval av en sådan inventering och fortlöpande registrering, samt i överensstämmelse med i motionerna angivna riktlinjer, framlägga förslag till erforderliga hjälp- och stödåtgärder för de handikappade, varvid förutsattes att kostnaderna härför i första hand skall finansieras genom en omfördelning från generellt verkande sociala bidrag till bidrag och samhällsinsatser på sådana områden där behovet är som störst;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Adolfsson och Lager* (I: 405) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 507), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabb undersökning samt förslag med syfte att åstadkomma en sådan samordning av handikappvård, rehabilitering och arbetsvård som givits exempel på i motionerna; dels ock att finansieringen av en sådan samordnad, vidgad och effektiviserad verksamhet på länsplanet sker så att det inte medför några ytterligare kostnader för landstingen och de landstingsfria städerna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 516), i vilka hemställts bl. a. att riksdagen måtte

1) besluta avskaffa invalidbostadshidragets maximibelopp fr. o. m. den 1 juli 1965,

2) i anledning av yrkandet under punkten 1) ovan till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln

anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av inalles 32 000 000 kr.,

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av byggnadslagsstiftningen i syfte att underlätta de handikappades livsföring,

4) besluta att för personalförstärkningar på arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsbyrå inrätta 6 nya tjänster i stället för 2, som Kungl. Maj:t föreslår, och därför till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 130 635 kr. förhöjt förslagsanslag av 13 530 635 kr.,

5) besluta att för personalförstärkning av arbetsvårdsexpeditionerna inom arbetsförmedlingen inrätta 20 nya tjänster i överensstämmelse med arbetsmarknadsstyrelsens förslag i stället för 10, som Kungl. Maj:t föreslagit, och därför till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under elfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 299 745 kr. förhöjt förslagsanslag om inalles 67 049 745 kr.,

6) besluta att till Arbetsmarknadsstyrelsen: Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1965/66 anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 2 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 13 000 000 kr., samt

7) besluta att för att stimulera handikappade till resor och inköp av litteratur m. m. för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 414) och den andra inom andra kammaren av fru *Skantz m. fl.* (II: 523), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att samma villkor skall gälla från statens sida för utbyggnad av vårdhem för utvecklingsstörda barn som de som beslutats för långtidssjukvården, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en utredning om anslagsgivning till avlöning av de föräldrarådgivare, vilkas arbetsuppgifter skisserats i motionerna;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* och herr *Axel Kristiansson* (I: 419) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.* (II: 509), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande kurs- och rådgivningsverksamhet för föräldrar till handikappade barn i enlighet med vad i motionerna anförts.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna II: 847, II: 848 och II: 849 samt I: 283, II: 342, II: 507, II: 516, II: 523 och II: 509.

Utskottet. I propositionen föreslås riksdagen godkänna av departementschefen angivna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m. Dessa riktlinjer innebär bl. a. att 1961 års riksdags beslut om riktlin-

jer för en vård- och skolorganisation för normalbegåvade cp-barn och barn med andra fysiska handikapp i förskoleåldern och årskurserna 1—6 fullföljes och att verksamheten utbygges till att avse även grundskolans högstadium.

Till fortsatt försöksverksamhet med påbyggnadsundervisning för rörelsehindrade föreslås en medelsanvisning av ca 5,7 milj. kr. för uppförande av elevpaviljonger m. m. Medelsanvisning föreslås även för vissa ombyggnadsarbeten inom ortopediska kliniken vid Norrbackainstitutet.

Vidare framläggs förslag i syfte att öka möjligheterna till fria resor för handikappade barn som vårdas på vissa institutioner.

I propositionen förutskickas även en särskild utredning av olika frågor rörande omvårdnaden av handikappade. Förutsättningarna för att anordna en allmän hälsokontroll av barn kommer också att undersökas. Ett kontakt- och samarbetsorgan för handikapporganisationerna, statens handikappråd, skall inrättas.

Utskottet vill tillika erinra om att i proposition nr 76 föreslås en lag om skyldighet för landstingskommuner och städer utanför sådana kommuner att sörja för inackordering i särskilda elevhem av vissa rörelsehindrade och andra fysiskt handikappade barn, som till följd av sitt handikapp eller av andra särskilda skäl är i behov av inackordering för att kunna få undervisning i grundskola. Enligt lagen skall skyldighet också föreligga att sörja för inackordering i elevhem före skolåldern av handikappade barn, om så erfordras för att bereda dem av handikappet påkallad vård och förskoleundervisning. Denna proposition kommer att behandlas av andra lagutskottet.

Utskottet finner sig kunna biträda i nu förevarande proposition angivna *riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.*, vilka synes väl ägnade att läggas till grund för en förutsatt planering inom landstingskommunerna och för den fortsatta uppbyggnaden av organisationen.

De i motionerna I: 723 och II: 848 i denna del anförda synpunkterna synes ligga inom ramen för de i propositionen angivna riktlinjerna. Frågan om platsantalet vid skolor och elevhem torde genom den nämnda planeringen komma att ytterligare belysas. De avsedda medicinska resurserna får anses så avvägda, att adekvat medicinsk behandling kan ges. Det har också i propositionen förutsatts, att erforderliga personella resurser skall skapas även för den speciella tillsyn som handikappen kan kräva. Vad angår den ytterligare utbildningen efter grundskolan får utskottet erinra om den redan pågående försöksverksamheten med påbyggnadsundervisning i form av ett tionde och elfte skolår. Med hänsyn till det anförda torde enligt utskottets mening nämnda motioner, såvitt nu är i fråga, icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de nämnda motionerna I: 723 och II: 848 föreslås vidare, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till *tidsplan* för ut-

byggnaden av organisationen. Med anledning härav får utskottet hänvisa till att det i proposition nr 76 framlagda lagförslaget innehåller föreskrifter om att en plan för elevhemsorganisationen skall fastställas av Kungl. Maj:t. Då syftet med upprättandet av denna plan enligt vad utskottet inhämtat är att få till stånd en snabb utbyggnad av elevhemsorganisationen finner utskottet någon skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet inte erforderlig.

Motionerna I: 724 och II: 849 innefattar förslag att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala angelägenheten av att den år 1964 påbörjade *försöksverksamheten med påbyggnadsundervisning* snarast övergår till en mer permanent verksamhetsform och utökas till att omfatta även den tekniska fackskolan. 1962 års utredning angående högstadiundervisningen för rörelsehindrade m. m. har ansett, att resultatet av försöksverksamheten bör avvaktas, innan slutlig ställning tas till frågan om en definitiv organisation av fackskola och gymnasium för de handikappade. Utskottet delar denna uppfattning och förutsätter att i den fortsatta försöksverksamheten i mån av praktisk möjlighet prövas de lämpliga utbildningslinjer för vilka intresse visas. Motionsyrkandet bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I de förut nämnda motionerna I: 724 och II: 849 hemställs vidare, att riksdagen måtte besluta förlägga *en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution* till stockholmsområdet. Utskottet anser, att frågan om förläggningen av de föreslagna institutionerna icke lämpligen kan behandlas, innan beslut fattats om formerna för den framtida påbyggnadsundervisningen. Motionsyrkandet avstyrkes därför,

I sistnämnda motioner hemställs därjämte, att riksdagen måtte besluta att inrätta *två konsulenttjänster* på ordinarie stat vid skolöverstyrelsen med uppgift att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade, m. m. Utskottet har i tidigare utlåtande nr 66 tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning m. m. under punkten Skolöverstyrelsen: Avlöningar. I propositionen nr 75 har anmälts, att chefen för ecklesiastikdepartementet avser att föreslå Kungl. Maj:t att ställa medel till förfogande för en arvodesbefattning som konsulent i skolöverstyrelsen med de nämnda uppgifterna. Med hänsyn härtill och i avvaktan på erfarenheter av denna verksamhet finner utskottet icke skäl att tillstyrka motionsyrkandet.

I propositionen hemställs om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande *ersättning för resor* för vissa handikappade barn m. fl. Förslaget innebär beträffande statliga och därmed jämställda institutioner införande av enhetliga bestämmelser och därutöver en väsentlig utökning av möjligheterna till fria resor för handikappade och deras anhöriga, bl. a. så att den handikappade får möjlighet till en fri resa per månad vid besök i hemorten och att i den mån handikappad under 21 år inte utnyttjar denna möjlighet, föräldrar eller annan vårdnadshavare kan få mot-

svarande möjlighet i samband med besök vid institutionen. Utskottet tillstyrker det i propositionen framlagda förslaget.

I förenämnda motioner I: 723 och II: 848 yrkas, att fria resor mellan hemort och institution skall kunna medges två gånger i månaden. Då de föreslagna reglerna för reseersättningarna, jämfört med vad som nu gäller, innebär en flerdubbling av resemöjligheterna, anser utskottet erfarenheterna därav böra avvaktas och avstyrker motionsyrkandet i denna del.

Motionerna I: 724 och II: 849 innefattar yrkanden om att ersättningsbestämmelserna beträffande resor skall gälla även de barn som vårdas på landstingens institutioner och elevhem. I propositionen framhålles som önskvärt, att landstingen lämnar ersättning efter motsvarande regler som i propositionen föreslås för statliga institutioner. Med hänsyn till att särskilda skäl enligt utskottets mening ej föreligger för att överföra dessa kostnader från huvudmännen till staten, kan utskottet ej biträda motionsyrkandet.

I samma motioner, I: 724 och II: 849, hemställas tillika, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala angelägenheten av att sjukresebestämmelserna ges en generös tolkning vid val av färdstätt för handikappade barn. Det anföres bl. a. att det i åtskilliga fall kan vara berättigat att bevilja ersättning för flygbiljett. I propositionen fastslås, att för beräkning av ersättningen i tillämpliga delar skall gälla samma grunder som för resor, bekostade av försäkringskassa. Utskottet förutsätter, att vid tillämpning av de nu föreslagna ersättningsreglerna huvudvikten lägges vid de handikappade barnens speciella tillstånd samt att kommunikationsmedlens lämplighet beaktas. Utskottet finner därför inte anledning att föreslå särskild skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Mot i propositionen föreslagen *medelsanvisning* för anordnande av sammanlagt 60 internatplatser vid Norrbackainstitutet, Bräcke Östergård och Folke Bernadottehemmet samt till ombyggnad av ortopediska kliniken vid Norrbackainstitutet har utskottet ingen erinran. Utskottet kan tillika biträda vad departementschefen i samband därmed anfört om vissa tjänster, inventarie- och driftkostnader m. m.

I motionerna I: 417 och II: 516 framställs yrkanden bl. a. om att avskaffa *invalidbostadsbidragets maximibelopp*. Invalidbostadsbidraget, som tidigare utgick med högst 7 000 kr., har sedan den 1 juli 1963 utgått med högst 10 000 kr. per lägenhet. Det genomsnittliga bidragsbeloppet har hittills legat på ca 6 000 kr. Vidare föreligger möjlighet att erhålla bidrag till vissa hjälpmedel i den försöksverksamhet som pågår genom de handikappades organisationer med statligt stöd. I avsaknad av utredning rörande behovet att överskrida gällande maximibelopp och med hänvisning till att samma fråga prövades vid förra årets riksdag, finner utskottet inte anledning att tillstyrka motionsyrkandet.

Motionerna I: 417 och II: 516 upptager vidare yrkande om *översyn av*

byggnadslagstiftningen i syfte att underlätta de handikappades livsföring. Utskottet får med erinran om att Kungl. Maj:t i december 1963 uppdragit åt statens institut för byggnadsforskning att företa en utredning om samhällsplanering för handikappade, och med hänsyn även till de åtgärder byggnadsstyrelsen i av motionärerna åberopat yttrande angivit, avstyrka motionsyrkandet i denna del.

I de nämnda motionerna, I: 417 och II: 516, hemställes, att riksdagen måtte besluta inrätta vissa *ytterligare tjänster vid arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsförmedlingen m. m.* Utskottet föreslår med hänvisning till dess utlåtande nr 11, att motionsyrkandena i denna del icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 283 och II: 351 föreslås, att statliga lån i vissa fall bör utgå till hela kostnaden vid uppförande av *servicebostäder* för gravt handikappade. Vidare föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående mantalsskrivning i sådana servicehus samt angående fördelningen av de sociala kostnaderna mellan kommuner och landsting. Utskottet vill erinra om att bostadslån i de flesta avsedda fallen redan kan utgå inom 100 procent av pantvärdet. Enligt vad utskottet inhämtat torde de av motionärerna berörda frågorna komma att upptagas av socialpolitiska kommittén. Med hänsyn härtill finner utskottet inte anledning att tillstyrka de i motionerna framförda yrkandena.

Motionerna I: 414 och II: 523 upptar yrkande att riksdagen måtte besluta, att samma villkor skall gälla från statens sida för uppförande av vårdhem för *utvecklingsstörda barn* som för långtidssjukvården, d. v. s. att lån till byggnadskostnaderna skall utgå och vara ränte- och amorteringsfria under viss tid. Utskottet finner, med hänsyn till att statsbidrag med 9 000 kr. per vårdplats nu kan utgå för uppförande av ifrågavarande vårdhem, inte skäl tillstyrka detta motionsyrkande.

Ett flertal *andra frågor* rörande omvårdnaden av handikappade tas upp i olika motioner. Sålunda upptas i motionerna I: 724 och II: 849 frågor om samarbetsorgan vid regionsjukhusen, medelsanvisning för stimulans till ombyggnad av äldre skolor och om vissa uppdrag för den förutskickade utredningen. Motionerna I: 725 och II: 847 innefattar hemställan om utredning och förslag till 1966 års riksdag rörande utökade möjligheter för vissa rörelsehindrade elever att få undervisning i normalklass på eller så nära hemorten som möjligt. I motionerna I: 349 och II: 342 hemställes om viss utredning och förslag till hjälp och stödåtgärder. Motionerna I: 405 och II: 507 innefattar yrkanden om utredning och förslag i fråga om samordning av handikappvård, rehabilitering och arbetsvård m. m. Medelsanvisning föreslås i motionerna I: 417 och II: 516 i syfte att stimulera handikappade till resor och inköp av litteratur m. m., varjämte frågor om föräldrarådgivning upptagits i motionerna I: 414 och II: 523 samt I: 419 och II: 509.

Med anledning av de nu nämnda motionsyrkandena vill utskottet erinra

om att i propositionen förutskickats en särskild utredning av olika frågor rörande omvårdnaden av handikappade. Utskottet förutsätter, att denna utredning snarast kommer till stånd och att de frågor som tas upp i nämnda motionsyrkanden kommer under bedömning i samband med att utredningen tillsättes.

Med hänsyn till det anförda torde de ifrågavarande motionsyrkandena inte böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vad föredragande departementschefen *i övrigt* anført och föreslagit har ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer under återopande av vad sålunda anförts,

1. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 723 och II: 848, såvitt nu är i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.;

2. att motionerna I: 723 och II: 848, i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t rörande tidsplan för utbyggnad av vård och undervisning för handikappade barn, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

3. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t rörande försöksverksamheten med påbygg-nadsundervisning, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

4. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avser förläggning av en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution till stockholmsområdet, icke må bifallas av riksdagen;

5. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avser inrättande av vissa konsulenttjänster vid skolöverstyrelsen, icke må bifallas av riksdagen;

6. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 723 och II: 848 samt I: 724 och II: 849, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande ersättning för resor för vissa handikappade barn m. fl.;

7. att riksdagen må

a) till *Lån till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Norrbackainstitutet* för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 250 000 kr.;

b) till *Lån för ombyggnad av ortopediska kliniken vid Norrbackainstitutet* för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.;

c) till *Lån till vissa byggnadsarbeten vid Bräcke Östergård i Göteborg m. m.* för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 100 000 kr.;

d) till *Vissa byggnadsarbeten vid Folke Bernadottehemmet i Uppsala* för budgetåret 1965/66 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 300 000 kr.;

8. att motionerna I: 417 och II: 516, i vad de avser invald bostadsbidragets maximibelopp, icke må bifallas av riksdagen;

9. att motionerna I: 417 och II: 516, i vad de avser översyn av byggnadslagstiftningen, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

10. att motionerna I: 283 och II: 351 icke må bifallas av riksdagen;

11. att motionerna I: 414 och II: 523, i vad de avser utbyggnad av vården för utvecklingsstörda barn, icke må bifallas av riksdagen;

12. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad de avser medelsanvisning för viss ombyggnad av skolor, icke må bifallas av riksdagen;

13. att motionerna I: 724 och II: 849, i vad avser skrivelse till Kungl. Maj:t angående samordningsorgan vid regionsjukhusen, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

14. besluta att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de inte blivit under punkterna 1—13 särskilt berörda eller av utskottet behandlas i annat utlåtande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 maj 1965

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Fritz Persson, Axel Andersson, Rikard Svensson, Söderberg, Bengtson, Per Jacobsson, Bertil Petersson, Edström, Kaijser och Johan Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Blidfors, Almgren, fröken Elmén, fru Lewén-Eliasson, herrar Larsson i Hedenäset, Turesson, Bergman, Gustafsson i Uddevalla, Fagerlund, Nelander, fru Holmberg, herrar Blomkvist, Nilsson i Tvärälund och Mundebo.

Reservationer

1) av herrar *Bengtson, Johan Olsson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»De i nu förevarande proposition angivna riktlinjerna synes i stort sett vara väl ägnade att läggas till grund för en förutsedd planering inom landstingskommunerna och för den fortsatta uppbyggnaden av organisationen. Frågan om platsantalet vid skolor och elevhem torde genom den nämnda planeringen komma att ytterligare belysas. I samband därmed bör beaktas, att i propositionen för varje stadium de lägre talen tillämpats. Platsbehovet är betydligt större än det antal platser man nu planerar för.

Även de i motionerna I: 723 och II: 848 framförda förslagen angående utnyttjande av medicinska resurser bör tjäna som riktlinjer i vårdarbetet. Nya mediciner bör så snabbt det är möjligt sättas in för att förbättra tillvaron för de handikappade. Utskottet förutsätter, att de medicinska resurserna avvägs så att en adekvat medicinsk behandling kan ges. Därvid bör den i motionerna berörda dygnetrunt-jouren i hem med handikappade barn komma till stånd.

Vad angår den ytterligare utbildningen efter grundskolan pågår viss försöksverksamhet med påbyggnadsundervisning i form av ett tionde och elfte skolår. I samband med denna försöksverksamhet bör hänsyn tas till de i motionerna framförda synpunkterna på undervisningen efter grundskolan. Förberedelser för vad som skall hända med eleverna efter skolans slut bör mycket noggrant vidtagas redan under grundskolan. Därvid bör de i motionerna I: 723 och II: 848 framförda riktlinjerna komplettera de i propositionen uppdragna riktlinjerna.»

dels ock utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 723 och II: 848, såvitt nu är i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet och av utskottet föreslagna riktlinjer för vård och undervisning av rörelsehindrade barn m. m.»

2) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Johan Olsson*, fröken *Elmén*, herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Motionerna I: 724» och slutar med »riksdagens sida», bort ha följande lydelse:

»Motionerna I: 724 och II: 849 innefattar förslag att riksdagen måtte i

skrivelse till Kungl. Maj:t uttala angelägenheten av att den år 1964 påbörjade *försöksverksamheten med påbyggnadsundervisning* snarast övergår till en mer permanent verksamhetsform och utökas till att omfatta även den tekniska fackskolan. Det synes utskottet angeläget, att de handikappade beredes möjligheter till högre teoretisk utbildning för att därigenom få ett bredare yrkesval, framför allt inom områden som kräver mindre rörlighet och fysisk styrka. Från dessa utgångspunkter vill utskottet betona vikten av att den nu pågående försöksverksamheten ersättes av en definitiv lösning och att därvid beträffande fackskolan behovet av teknisk utbildning för de rörelsehindrade tillgodoses. Denna uppfattning bör riksdagen i skrivelse giva Kungl. Maj:t till känna.»

dels ock utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att försöksverksamheten med fackskola och gymnasium för handikappade snarast övergår till en mer permanent verksamhetsform samt utökas till att omfatta även den tekniska fackskolan;»

3) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Johan Olsson*, fröken *Elmén*, herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »I de» och slutar med »avstyrkes därför», bort ha följande lydelse:

»I förut nämnda motionerna I: 724 och II: 849 hemställs, att riksdagen måtte besluta förlägga en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution till stockholmsområdet. Frågan om var denna gymnasie- och fackskoleinstitution lämpligen skall förläggas bör enligt utskottets mening bli föremål för skyndsam utredning, innan frågan förelägges riksdagen för avgörande. Riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att en sådan utredning snarast kommer till stånd.»

dels ock utskottets hemställan under 4. bort ha följande lydelse:

»4. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning av frågan om lokalisering av en för landet gemensam fackskola och gymnasieinstitution;»

4) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobson, Edström*, fröken *Elmén*, herrar *Nelander* och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 6, som börjar med »I sistnämnda» och slutar med »tillstyrka motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 724 och II: 849 hemställas vidare, att riksdagen måtte besluta att inrätta *två konsulenttjänster* på ordinarie stat vid skolöverstyrelsen med uppgift att samordna åtgärder för underlättande av skolgången för rörelsehindrade, m. m. Utskottet hyser den uppfattningen, att det är synnerligen angeläget att en samordning kommer till stånd beträffande de olika åtgärder som vidtas för att underlätta skolgången för de handikappade. Kungl. Maj:t har i proposition nr 75 anmält, att chefen för ecklesiastikdepartementet avser att föreslå Kungl. Maj:t att ställa medel till förfogande för en arvodesbefattning som konsulent i skolöverstyrelsen med de nämnda uppgifterna. Enligt utskottets mening bör tjänsten inte vara en arvodesbefattning med tanke på de rekryteringssvårigheter detta skapar, utan så snart som möjligt göras ordinarie. Uppgiften är dessutom så omfattande och viktig, att det enligt utskottets uppfattning är motiverat med två konsulenttjänster. Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet härom anfört.»

dels ock utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående konsulenttjänster vid skolöverstyrelsen för vissa samordningsuppgifter;»

5) av herrar *Bengtson, Johan Olsson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 6 börjar med »I propositionen» och på s. 7 slutar med »denna del», bort ha följande lydelse:

»I propositionen hemställas om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande *ersättning för resor* för vissa handikappade barn m. fl. Förslaget innebär beträffande statliga och därmed jämställda institutioner införande av enhetliga bestämmelser och därutöver en väsentlig utökning av möjligheterna till fria resor för handikappade och deras anhöriga, bl. a. så att den handikappade får möjlighet till en fri resa per månad vid besök i hemorten, och att i den mån handikappad under 21 år inte utnyttjar denna möjlighet, föräldrar eller annan vårdnadshavare kan få motsvarande möjlighet i samband med besök vid institutionen. Utskottet hälsar införandet av enhetliga bestämmelser med tillfredsställelse. Beträffande antalet resor föreslås i motionerna I: 723 och II: 848 att Kungl. Maj:t bemyndigas meddela föreskrifter av innebörd att två fria resor i månaden mellan hemort och institution skall kunna medges. Under barna- och ungdomsåren är föräldrakontakten av utomordentligt stort värde. Som framhålls i motionerna torde man kunna konstatera en närmare kontakt mellan föräldrar och barn med handikapp än som eljest är vanligt. Föräldrar, vårdnadshavare eller närstående bör kunna beredas tillfälle till fria resor i samma utsträckning vid besök på institutionen, då eleven inte utnyttjar sina

möjligheter att besöka hemmet. Utskottet tillstyrker motionerna i denna del.»

dels ock utskottets hemställan under 6. bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 724 och II: 849 ävensom med bifall till motionerna I: 723 och II: 848, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter beträffande ersättning för resor för vissa handikappade barn m. fl., innebärande möjlighet till två fria resor i månaden;»

6) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Andersson*, *Bengtson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Kaijser*, *Johan Olsson*, *Bohman*, fröken *Elmén*, herrar *Larsson* i Hedenäset, *Turesson*, *Nelander*, *Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7, som börjar med »I motionerna» och som slutar med »tillstyrka motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 417 och II: 516 framställs yrkanden om att avskaffa *invalidbostadsbidragets maximibelopp*. Invalidbostadsbidraget, som tidigare utgick med 7 000 kr., har sedan den 1 juli 1963 utgått med 10 000 kr. per lägenhet. Enligt utskottets mening är det synnerligen väsentligt, att invalidbostäderna bättre anpassas efter de handikappades speciella problem. Viss specialinredning av lägenheter, som trots olämplig utformning bebos av invalider, ställer sig visserligen dyrbar men med hänsyn till den särskilda betydelse som bostadsmiljön har för en handikappad bör kostnadssynpunkten inte vara utslagsgivande. Utskottet bedömer det icke lämpligt att utan föregående utredning förorda ett slopande av maximigränsen men finner att en generell ökning av maximibeloppet till 15 000 kr. bör skapa möjligheter att tillgodose önskemål om ändamålsenliga specialinredningar. Utskottet förordar därför att bestämmelserna om invalidbostadsbidrag ändras fr. o. m. den 1 juli 1965 på sådant sätt att invalidbostadsbidrag kan utgå med högst 15 000 kr. för varje lägenhet.»

dels ock utskottets hemställan under 8. bort ha följande lydelse:

»8. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 417 och II: 516, såvitt nu är i fråga, besluta att höja invalidbostadsbidragets maximibelopp med 5 000 kr. till 15 000 kr. fr. o. m. den 1 juli 1965;»

7) av herrar *Axel Andersson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, fröken *Elmén*, herrar *Nelander* och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 8, som börjar med »Ett flertal» och slutar med »och II: 509», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionerna I: 724 och II: 849 har vidare föreslagits att staten bör stimulera till ombyggnad av äldre skolor i syfte att göra dessa lättillgängligare både för handikappade elever och lärare samt att riksdagen för budgetåret 1965/66 måtte anvisa ett förslagsanslag om 500 000 kr. att användas som statsbidrag till åtgärder av sådan art.

Det är enligt utskottets uppfattning självklart, att de rörelsehindrade ungdomarna — så långt deras situation det medger — bör beredas undervisning och utbildning vid reguljära utbildningsanstalter. Många äldre skolor är emellertid svårtillgängliga för handikappade. Utskottet delar därför den i motionerna framförda meningen, att staten bör stimulera till sådana omändringar av äldre skolor, som gör dem lämpade även för handikappade elever och lärare. För detta ändamål bör enligt utskottets mening för budgetåret 1965/66 anvisas det av motionärerna föreslagna beloppet 500 000 kr. Detta bör upptagas under femte huvudtiteln såsom förslagsanslag med benämningen Bidrag till viss ombyggnad av skolor.

Ett flertal andra frågor rörande omvårdnaden av handikappade tas upp i olika motioner. Sålunda upptas i motionerna I: 724 och II: 849 frågor om samarbetsorgan vid regionsjukhusen och om vissa uppdrag för den förutskickade utredningen. Motionerna I: 725 och II: 847 innefattar hemställan om utredning och förslag till 1966 års riksdag rörande utökade möjligheter för vissa rörelsehindrade elever att få undervisning i normalklass på eller så nära hemorten som möjligt. I motionerna I: 349 och II: 342 hemställas om viss utredning och förslag till hjälp och stödåtgärder. Motionerna I: 405 och II: 507 innefattar yrkanden om utredning och förslag i fråga om samordning av handikappvård, rehabilitering och arbetsvård m. m. Medelsanvisning föreslås i motionerna I: 417 och II: 516 i syfte att stimulera handikappade till resor och inköp av litteratur m. m., varjämte frågor om föräldrarådgivning upptagits i motionerna I: 414 och II: 523 samt I: 419 och II: 509.»

dels ock utskottets hemställan under 12. bort ha följande lydelse:

»12. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till viss ombyggnad av skolor* för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.»

8) av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Johan Olsson*, fröken *Elmén*, herrar *Larsson* i Hedenäset, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och *Mundebo*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med »Med hänsyn» och slutar med »riksdagens sida», bort ha följande lydelse:

»Med hänsyn till det anförda torde de ifrågavarande motionsyrkandena inte böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida utom såvitt avser yrkandet i motionerna I: 724 och II: 849 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala angelägenheten av att på regionsjukhusen utses sam-

arbetsorgan bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner för vården av handikappade över 18 år. Utskottet instämmer i att en samordnad insats av företrädare för olika medicinska specialiteter och institutioner är angelägen för behandling av handikappade ungdomar från ungefär 18 års ålder. Bristen på kontinuitet i vården av de handikappade blir särskilt påtaglig just i denna ålder, då jämnåriga friska antingen börjar förvärvsarbete eller bedriver högre studier. Utskottet tillstyrker därför motionerna härvidlag.»

dels ock utskottets hemställan under 13. bort ha följande lydelse:

»13. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 724 och II: 849, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att samordningsorgan, bestående av experter från olika medicinska specialiteter och pedagogiska institutioner, utses på regionsjukhusen för vården av handikappade över 18 år;»